

**Scéim Ghaeilge na Roinne Oideachais agus Scileanna
2013-2016,
faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003**

Aibreán 2013

Clár Ábhair

Caibidil 1: Forbairt na Dara Scéime Gaeilge	1
1.1 Tús Eolais	1
1.2 Ullmhú na scéime nua	1
1.3 Scéim Ghaeilge 2013-2016	2
1.4 Dáta tosaithe na scéime	3
Caibidil 2: Foramharc ar an Roinn Oideachais agus Scileanna.....	4
2.1 Misean na Roinne	4
2.2 Sainordú na Roinne	4
2.3 Ár spriocanna ardleibhéil	5
2.4 Custaiméirí na Roinne	5
2.5 Mar gheall ar an Roinn	6
Caibidil 3: Achoimre ar na seirbhísí Gaeilge agus ar na feabhsúcháin atá beartaithe sa tréimhse 2013-2016	7
3.1 Na modhanna cumarsáide leis an bpobal agus le scoileanna	7
3.2 Preasráitis	8
3.3 Láithreán Gréasáin agus Teicneolaíocht na Faisnéise (T.F.)	8
3.4 Cumarsáid leis an bpobal ar an teileafón	10
3.5 Seirbhísí Cigireachta	10
3.5.1 Cigireacht, Measúnú, agus Dearbhú Cáilíochta	10
3.5.2 Seirbhísí Cigireachta Gaeilge	11
3.5.3 Foilseacháin na Cigireachta	12
3.6 An tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (NEPS)	12
3.6.1 Foilseacháin NEPS	13
Caibidil 4: Cumas Gaeilge na Roinne a Fheabhsú	14
4.1 Earcaíocht & Imlonnú	14
4.2 Oiliúint & Forbairt	15
4.3 Seirbhísí Aistriúcháin	16
Caibidil 5: Monatóireacht & Athbhreithniú	17
Caibidil 6: An Scéim Chomhaontaithe a fhógairt agus a chur chun cinn	19

Caibidil 1: Forbairt na Dara Scéime Gaeilge

1.1 Tús Eolais

Seo é an dara Scéim Ghaeilge a d'ullmhaigh an Roinn Oideachais agus Scileanna faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 (an tAcht). Ullmhaíodh an scéim de bhun alt 15 den Acht.

Foráiltear san Acht go sonrúfar i scéimeanna teanga a ullmhaíonn forais phoiblí sonraí na seirbhísí atá i gceist acu a chur ar fáil

- i nGaeilge
- i mBéarla
- i nGaeilge agus i mBéarla araon

agus na bearta a dhéanfar chun seirbhísí Gaeilge a chur ar fáil.

1.2 Ullmhú na scéime nua

Ceapadh an scéim de réir na dtreoirlínte maidir le hullmhú dréachtscéimeanna, scéimeanna a bhí á n-ullmhú roimhe seo faoi alt 12 den Acht.

De réir alt 13 den Acht, mar chuid de phróiseas forbartha na scéime seo, d'fhoilsigh an Roinn fógra sna meáin chló náisiúnta i Márta 2010, ag lorg aighneachtaí ó pháirtithe leasmhara. Cuireadh na haighneachtaí a fuarthas san áireamh agus an scéim á ullmhú agus cuireadh san áireamh, leis, tuairimí agus moltaí a fuarthas ó fhoireann na Roinne le linn athbhreithnithe ar an dul chun cinn a rinneadh i dtaca le feidhmiú chéad scéim na Roinne.

Ba mhaith le foireann na Roinne a mbuíochas a ghabháil leo siúd ar fad a bhí páirteach sa phróiseas sin.

1.3 Scéim Ghaeilge 2013-2016

Na gealltanais a rinneadh i gcéad scéim na Roinne chun leibhéal na seirbhísí Gaeilge a fheabhsú, táthar tar éis iad a chomhlíonadh. Dhírigh na gealltanais sin ar fheabhsú a dhéanamh ar leibhéal na seirbhísí Gaeilge do chustaiméirí agus ina measc bhí socrúithe gnásúla a cheapadh le cinntiú go mbeidh foirmeacha agus foilseacháin ábhartha ar fáil as Gaeilge, an t-ábhar Gaeilge ar shuíomh Gréasáin na Roinne a mhéadú agus forbairt a dhéanamh ar acmhainn na foirne chun seirbhísí Gaeilge a chur ar fáil. Ó cuireadh tús leis an gcéad scéim, tá roinnt beart tugtha isteach ag an tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (NEPS) chun feabhas a chur ar a seirbhísí Gaeilge, tá gnásanna curtha i bhfeidhm ag an Roinn chun gur féidir baill foirne le Gaeilge a shannadh, a mhéid is féidir, do na rannóga sin ina mbíonn éileamh ar sheirbhís Ghaeilge, tá seirbhís aistriúcháin curtha i bhfeidhm agus rinneadh suirbhé ar leibhéal Gaeilge na foirne. Thacaigh Aonad Oiliúna agus Forbartha Foirne na Roinne le feabhsú an chumais Ghaeilge lasmuigh den Roinn trí chineálacha éagsúla tionscnaimh lena n-áirítear oiliúint spriocdhírthe sa Ghaeilge. Cuireann Cigireacht na Roinne seirbhís chigireachta dhátheangach ar fáil do gach bunscoil aitheanta lena n-áirítear na scoileanna Gaeltachta agus na gaelscoileanna agus foilsítear a cuid doiciméad i nGaeilge agus i mBéarla araon.

Déanfaidh an dara scéim Ghaeilge na gealltanais sin a neartú agus a dhaingniú. Is iad aidhmeanna na dara scéime seo leanúint de bheith ag comhlíonadh na ngealltanais a rinneadh sa chéad scéim agus an dul chun cinn a rinneadh sa chéad tréimhse a dhaingniú. Níos tábhachtaí fós, bunaíodh na gealltanais sa scéim seo ar an méid is dóigh a d'fhéadfaí a bhaint amach go praiticiúil sna trí bliana romhainn i bhfianaise na srianta atá ar acmhainní daonna agus airgeadais i láthair na huaire.

Is é aidhm agus tosaíocht na scéime seo a chinntiú go gcuirfidh an Roinn an tseirbhís is fearr is féidir ar fáil, sa dá theanga oifigiúla, don phobal i gcoitinne le linn thréimhse na scéime, ag cur san áireamh prionsabail na seirbhíse ar ardchaighdeán do chustaiméirí agus na hacmhainní atá ar fáil. Áirítear leis an scéim gealltanais maidir le measúnú leanúnach a

dhéanamh ar an éileamh ar sheirbhísí Gaeilge ionas gur féidir leis an Roinn a dícheall a dhéanamh chun freastal ar an éileamh sin ar shlí phleanáilte chomhtháite.

Ceapadh an scéim seo laistigh de chomhthéacs beartais na Straitéise 20 Bliain don Ghaeilge 2010-2013. Cuirtear san áireamh ann sainordú na Roinne ó thaobh tacú le leathnú na Gaeilge sa chóras oideachais.

1.4 Dáta tosaithe na scéime

Tá an scéim seo deimhnithe ag an Aire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta. Tiocfaidh an scéim i bhfeidhm ón 22 Aibreán, 2013 agus beidh sé i bhfeidhm as sin go ceann trí bliana nó go ndeimhneoidh an tAire scéim nua de bhun alt 15 den Acht.

Caibidil 2: Foramharc ar an Roinn Oideachais agus Scileanna

2.1 Misean na Roinne

Is é á misean a chumasú d'fhoghlaimoírí an gealladh iomlán atá fúthu a chomhlíonadh agus rannchuidiú le forbairt gheilleagrach, shóisialta agus chultúrtha na hÉireann.

2.2 Sainordú na Roinne

Is é ról na Roinne tacú le gach foghlaimoír ionas gur féidir leis nó léi dul chun cinn a dhéanamh sa chóras oideachais, agus feabhsuithe a spreagadh i bhfeidhmíocht iomlán na hearnála oideachais agus oiliúna. Ní mór dúinn féachaint chuige, leis, go gcuirtear gnáthsheirbhísí na Roinne ar fáil go héifeachtach.

Bíonn raon leathana gníomhaíochtaí sa siúl ag an Roinn ar gach leibhéal den chóras oideachais agus oiliúna. Áirítear air sin forbairt beartais, cistiú a chur ar fáil, seirbhísí agus tacaíocht do sholáthraithe oideachais; pleanáil faoi choinne an bhonneagair oideachais agus oiliúna agus an bonneagar sin a chur ar fáil; agus an Roinn a dhéanamh níos éifeachtaí trí chomhar a chothú idir Thuaidh agus Theas agus trí rannpháirtíocht i ngníomhaireachtaí an AE agus i ngníomhaireachtaí eile idirnáisiúnta.

Cuid de shainordú na Roinne is ea é ról a ghlacadh i dtaca le sásamh a sholáthar d'iarchónaitheoirí in institiúidí tionsclaíocha agus ar na forais éagsúla a ghníomhaíonn faoi choimirce na Roinne tá an Bord Sásamh d'Institiúidí Cónaithe (RIRB).

Ag smaoineamh ar a thábhachtaí atá an t-oideachas agus an oiliúint ó thaobh forbairt gheilleagrach agus shóisialta na tíre, ní mór don Roinn, chun a sainordú a chomhlíonadh, bheith rannpháirteach i mórchuid obair thrasrannach agus thrasearnála chun beartais éagsúla de chuid Ranna eile a chur i ngníomh. Tá an ghéarchéim airgeadais atá i réim sa tír i láthair na huaire tar éis a shoiléiriú dúinn gur féidir leis an oideachas agus an oiliúint tionchar díreach a bheith acu ar dheiseanna an duine aonair agus gur féidir leo fás a spreagadh sa gheilleagar as a leanfaidh poist agus infheistíocht. Ina fhianaise sin, tá ról an-tábhachtach go

deo ag na hearnálacha oideachais agus oiliúna ó thaobh treochtaí dífhostaíochta a aisiompú trína chinntiú go bhfuil a chion féin á dhéanamh ar gach leibhéal den chóras oideachais agus oiliúna chun scileanna riachtanacha a thabhairt do dhaltáí agus do mhic léinn agus deiseanna athoiliúna a chur ar fáil do chuardaitheoirí poist.

2.3 Ár spriocanna ardleibhéil

Ba mhaith linn a chinntiú go gcuireann an Roinn agus an earnáil oideachais agus oiliúna trí chéile seirbhís ar ardchaighdeán ar fáil a thugann luach ar airgead an cháiniócóra. Is é ár sprioc dheiridh cur le caighdeán an teagaisc agus na foghlama ar gach leibhéal den earnáil oideachais agus oiliúna agus torthaí foghlama níos fearr a bhaint amach le himeacht aimsire. Chuige sin d'aithníomar na spriocanna ardleibhéil seo a leanas:

1. Córas oideachais scoile agus luath-oideachais cuimsitheach ardchaighdeáin a chur ar fáil, agus feabhas a chur ar thorthaí foghlama
2. Deiseanna athoiliúna a sholáthar a riarfaidh ar riachtanais daoine aonair agus ar riachtanais an mhargaidh shaothair
3. Deiseanna foghlama, taighde agus nuála ar ardchaighdeán a sholáthar san earnáil ardoideachais
4. Bonneagar cuí do thimpeallachtaí foghlama a phleanáil agus a sholáthar

2.4 Custaiméirí na Roinne

Geallann an Roinn seirbhísí ar ardchaighdeán a chur ar fáil dá custaiméirí uile, ar aon dul lena gealltanais seirbhíse sa Chairt do Chustaiméirí 2013-2016 agus lena Plean Gníomhaíochta maidir le Seirbhís do Chustaiméirí 2013-2016. Gheofar an dá dhoiciméad sin ag www.education.ie.

Ar áireamh i gCairt do Chustaiméirí na Roinne tá na gealltanais seo a leanas i dtaca le seirbhísí Gaeilge:

- Géillfidh d'fhorálacha Acht na dTeangacha Oifigiúla, 2003.
- Freagróimid i nGaeilge comhfhreagras a fhaightear i nGaeilge.
- Freagróimid i nGaeilge, más féidir, glaonna ó dhaoine ar mian leo Gaeilge a labhairt, nó geallfaimid go gcuirfidh ball foirne a bhfuil Gaeilge aici nó aige glao orthu laistigh de lá amháin oibre.
- Foilseofar foilseacháin chorparáideacha i nGaeilge agus i mBéarla.

Is iad na grúpaí custaiméirí is mó a éilíonn seirbhís Ghaeilge ar an Roinn earnálacha na bunscoile agus na hiar-bhunscoile agus go háirithe scoileanna inarb í an Ghaeilge an meán teagaisc.

2.5 Mar gheall ar an Roinn

Tá príomhoifigí na Roinne suite i mBaile Átha Luain, i dTulach Mhór agus i mBaile Átha Cliath. Gheofar na príomhuimhreacha teileafóin agus sonraí teagmhála eile na Roinne ar shuíomh Gréasáin na Roinne www.education.ie . Cuireann an Roinn seirbhísí éagsúla ar fáil do scoileanna, do mhúinteoirí, d'fhoghlaimoirí agus don phobal i gcoitinne. Gheofar mionsonraí gníomhaíochtaí gach réimse feidhme agus gach aonaid den Roinn ar shuíomh Gréasáin na Roinne ag www.education.ie agus i Lámhleabhar na Roinne faoi Alt 15 de na hAchtanna um Shaoráil Faisnéise 1997 & 2003 atá ar fáil ag an nasc seo a leanas <http://www.education.ie/en/The-Department/FOI/Section-15-Manual-under-the-Freedom-of-Information-Acts-1997-2003.pdf>. Gheofar mionsonraí na seirbhísí do chustaiméirí i bPlean Gníomhaíochta na Roinne maidir le Seirbhís do Chustaiméirí.

Caibidil 3: Achoimre ar na seirbhísí Gaeilge agus ar na feabhsúcháin atá beartaithe sa tréimhse 2013-2016

Geallann an Roinn an tseirbhís is fearr is féidir a sholáthar sa dá theanga oifigiúla dá chustaiméirí uile. Sa chaibidil seo leagfar amach na bearta agus na gníomhartha a dhéanfaidh an Roinn in imeacht na dtrí bliana romhainn chun an dul chun cinn a rinneadh chun seirbhísí dátheangacha a fhorbairt i dtréimhse na chéad phlean a neartú agus a dhaingniú.

Na gníomhartha i bPlean Gníomhaíochta na Roinne do Chustaiméirí 2013-2016 agus sa Chairt do Chustaiméirí 2013-2016, tacóidh siad leis na feabhsúcháin ar an tseirbhís teanga atá beartaithe sa scéim seo.

3.1 Na modhanna cumarsáide leis an bpobal agus le scoileanna

Na míreanna cumarsáide seo a leanas de chuid na Roinne, cuirfear ar fáil iad i mBéarla agus i nGaeilge araon:

- Ciorcláin do na bunscoileanna
- Bileoga agus bróisiúir eolais do na bunscoileanna
- Doiciméid neamhtheicniúla a scaiptear ar na bunscoileanna
- Foirmeacha iarratais maidir leis na seirbhísí riaracháin bunscoile
- Foirmeacha iarratais do sheirbhísí párolla bunscoile agus iar-bhunscoile
- Foirmeacha iarratais don fhoireann teagaisc agus don fhoireann neamhtheagaisc bunscoile
- Gach foilseachán corparáideach -- m.sh. tuarascálacha bliantúla, ráitis straitéise
- Preasráitis a fhógraíonn scéim nua nó athrú beartais
- Gach eolas statach nua cuí a chuirtear ar shuíomh Gréasáin na Roinne. (féach Ich 9 leis)

Lámhleabhair speisialaithe inmheánacha teagaisc nó doiciméid theicniúla a chuirtear ar fáil d'fhorais phoiblí eile nó chun tacú le pleanáil agus soláthar cóiríocht scoile, is **i mBéarla amháin** a bheidh siad ar fáil, de réir mar is cuí.

Nuair is cuí, na gealltanais a rinneadh i dtaca le doiciméid bhunscoile a aistriú, leathnófar iad go dtí doiciméid iar-bhunscoile den chineál céanna.

Cinntoidh an Roinn go dtugtar an tosaíocht chéanna do na leaganacha Gaeilge agus Béarla araon, i gcásanna ina gcuirtear foirmeacha iarratais agus bileoga eolais ar fáil go leithleach i mBéarla agus i nGaeilge, agus go mbeidh sé chomh héasca céanna an leagan Gaeilge a fháil agus atá sé an leagan Béarla a fháil.

Leanaimid de fhreagra a thabhairt i nGaeilge ar gach comhfhreagras scríofa a fhaightear i nGaeilge.

Meabhrófar don fhoireann go gcaithfear logainmneacha oifigiúla Gaeltachta a úsáid, faoi mar atá dearbhaithe ag an Aire Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta, agus comhfhreagras á eisiúint.

3.2 Preasráitis

Leanfaimid de leaganacha Gaeilge a eisiúint de phreasráitis ina bhfógraítear scéimeanna nua nó athruithe ar bheartas.¹

3.3 Láithreán Gréasáin agus Teicneolaíocht na Faisnéise (T.F.)

Féachfaidh an Roinn chuige go mbeidh gach leathanach Gréasáin sa phríomhchuid den suíomh ar fáil sa dá theanga; ní gá go n-áireofaí air sin doiciméid nó suíomhanna Gréasáin eile atá nasctha leis na leathanaigh sin.² I gcás go gcuirtear bileoga eolais, bróisiúir, foilseacháin chorparáideacha, foirmeacha iarratais agus ciorcláin ar fáil sa dá theanga ag an am céanna, beidh siad ar fáil ar shuíomh Gréasáin na Roinne. I gcásanna ina bhfoilsítear leagan i dteanga amháin roimh an leagan sa teanga eile, foilseofar an dá leagan a luaithe a bheidh siad ar fáil.

---

¹ Féach nach gciallaíonn sin go n-eiseofar preasráitis Gaeilge agus Béarla ag an am céanna.

² I gcásanna áirithe níl sé cuí leathanach Gaeilge a sholáthar, mar shampla i gcás óráidí, preasráiteas, nó scéimeanna atá dírithe ar ghrúpaí custaiméirí ar leith, an scéim do chúntóirí Béarla, an scéim do chúntóir i dteanga iasachta, eolas teorach teicniúil le haghaidh gairmithe tógála.

Tá cúig cinn de chórais TF dátheangacha curtha i bhfeidhm ó cuireadh tús leis an scéim. Is iad sin:

- Córas Éileamh ar Líne, a chuireann ar chumas scoileanna neamhláithreach múinteoirí a thairfead agus iarratas a dhéanamh ar mhúinteoir ionaid.
- Seirbhís tuairisceán, a chuireann ar chumas iar-bhunscoileanna comhaid leictreonacha a uaslódáil agus a íoslódáil ar líne.
- Fardal de chóiríocht scoile a chuireann ar chumas scoileanna eolas a sholáthar mar gheall ar a gcuid cóiríochta.
- Córas tuairisceán ar líne maidir le háireamh
- Feidhmchlár chun tuairisceán sonraí a sholáthar maidir le litearthacht/uimhearthacht bunscoile.

Is í aidhm na Roinne aon chóras idirghníomhach a thabharfar isteach le linn thréimhse na scéime a bheith i nGaeilge agus i mBéarla araon ón tús.

Aon inneachar statach a chuirfear ar fáil ar aon suíomh idirlín poiblí nua a d'fhéadfaí a thabhairt isteach le linn thréimhse na scéime, sa dá theanga a bheidh sé.³

De réir ghealltanais na chéad scéime, féachfaidh an Roinn chuige, agus ríomhchórais ag teacht go deireadh a saolré agus á n-athsholáthar, go mbeidh na córais a ghabhfaidh a n-áit

---

³ Is éard is ciall le hinneachar statach, de réir na Roinne, na heilimintí seasmhacha seo a leanas den suíomh Gréasáin:

- Eilimintí creata an leathanaigh bhaile
- Eilimintí creata na leathanach lamairne
- Teidil ar chriosanna
- Brandáil an tsuímh Ghréasáin
- An Barra Gníomhartha Uachtarach
- An Taobh-bharra
- Táib Phearsana

Beidh feidhm ag an ngealltanais maidir le suíomhanna Gréasáin agus inneachar atá faoi bhainistíocht dhíreach na Roinne -- ní ghealltar amhlaidh i gcás suíomhanna Gréasáin atá faoi bhainistíocht ag gníomhaireachtaí atá faoi choimirce na Roinne nó i gcás suíomhanna a mhaoiníonn an Roinn go hiomlán nó go páirteach.

comhoiriúnach leis an nGaeilge. Ar feadh thréimhse na scéime seo cinnteofar go gcuirfear ainmneacha agus seoltaí Gaeilge isteach in aon bhogearraí nó ríomhchóras nua a fhorbróidh an Roinn nó a fhorbrófar ar a son.

3.4 Cumarsáid leis an bpobal ar an teileafón

De réir na ngealltanais a rinneadh sa chéad scéim, cuireadh uimhir theileafóin ar leith do cheisteanna Gaeilge ar fáil ar bhonn trialach (01 8896780). Ba í aidhm na seirbhíse sin céad phointe teagmhála i nGaeilge a chur ar fáil do chainteoirí Gaeilge. Braithfidh an tseirbhís seo feasta ar líon na mball foirne atá ann chun an tseirbhís a chur ar fáil.

Ós rud é gurb iad na fáilteoirí/lucht an lasc-chláir céad phointe teagmhála an phobail leis an Roinn, féachfaidh an Roinn chuige go mbeidh ar chumas na mball foirne sin:

- Ainm na Roinne a thabhairt i nGaeilge agus i mBéarla,

agus
- Beannú don ghlaiteoir i nGaeilge, i bhfocail shimplí,

Tá socruithe i bhfeidhm ionas gur féidir le hoibrithe lasc-chláir agus foireann eile na Roinne custaiméirí a chuireann ceist i nGaeilge a chur ar aghaidh chuig ball foirne a bheidh in ann freagra a thabhairt i nGaeilge. Tá nós curtha i bhfeidhm ag an Roinn chun gur féidir baill foirne atá sásta seirbhís teileafóin Ghaeilge a chur ar fáil, a aithint go furasta.

Beidh seirbhís teileafóin Ghaeilge duine le duine ar fáil i gcónaí ón Rannóg Oideachais do Mhúinteoirí, ach an pearsanra is gá a bheith ar fáil.

3.5 Seirbhísí Cigireachta

3.5.1 Cigireacht, Measúnú, agus Dearbhú Cáilíochta

Tá ról tábhachtach ag Cigireacht na Roinne ó thaobh rannchuidiú le forbairt beartais agus tacú léi. Croifheidhm den Chigireacht faoin Acht Oideachais 1988 is ea é cáilíocht an chórais

oideachais a dhearbhu, trí mheasúnuithe scoile agus córais agus trí ghníomhaíochtaí cigireachta eile. Déanann cigirí feidhmiú na reachtaíochta agus rialacháin na Roinne a mheasúnú agus comhairle a chur ar fáil maidir leo, agus tuairiscíonn siad ar chomhlíonadh i gcoitinne. Tá clár cigireachta agus measúnachta i bhfeidhm ag an gCigireacht, lena n-áirítear cigireachtaí ar scoileanna, ar mhúinteoirí agus ar ábhair, measúnú ar chláir, cigireacht théamach agus Measúnú Scoile Uile. Cuireann siad comhairle ar scoileanna, ar mhúinteoirí, agus ar thuismitheoirí maidir le gach gné den soláthar oideachais atá faoi shainchúram na Cigireachta.

3.5.2 Seirbhísí Cigireachta Gaeilge

Cuireann an Chigireacht seirbhís chigireachta dhátheangach ar fáil do gach bunscoil aitheanta lena n-áirítear scoileanna Gaeltachta agus gaelscoileanna. Is í an Ghaeilge an meán cumarsáide sa Ghaeltacht agus i scoileanna Gaeilge ach bainfidh baill na Cigireachta úsáid as cibé teanga is fearr leis an scoil féin. Sna hiar-bhunscoileanna, cuireann an Chigireacht seirbhís chigireacht ar fáil maidir leis an nGaeilge. Cuirfidh cigirí seirbhís Ghaeilge ar fáil i ngach réimse ábhair sna hiar-bhunscoileanna Gaeltachta agus Gaeilge nuair is féidir sin. I mBéarla a dhéanfar ábhar an Bhéarla a mheas.

Seirbhís Chigireachta Dhátheangach sna scoileanna

Chun gur féidir an tseirbhís chigireachta dhátheangach a fheabhsú tuilleadh, de réir mar is féidir ó thaobh acmhainní de, ceapfaidh an Roinn cigirí ar leibhéal an ghráid earcaíochta, tríd an tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí, a chuirfidh seirbhís Ghaeilge ar fáil agus a fheabhsóidh an tseirbhís sin. Beidh an Ghaeilge ina chritéir inniúlachta i gcónaí ag an Roinn agus cigirí á n-earcú ar an leibhéal earcaíochta, agus á gceapadh, ar mhaithe le:

- Cur le cumas na Cigireachta seirbhís chigireachta Ghaeilge a chur ar fáil
- Caighdeán níos airde Gaeilge a lorg ó chigirí a bheith á n-implonú i gceantair Ghaeltachta agus a bheidh ag obair le scoileanna Gaeilge.

- A chinntiú go mbeidh inniúlacht i réimse ábhair ar leith ina phríomhchritéar agus cigirí á roghnú d'iar-bhunscoileanna, agus go dtabharfar aitheantas ar leith d'iarrthóirí ar féidir leo a gcuid dualgais a chomhlíonadh sa dá theanga oifigiúla.

Leanfaidh an Chigireacht dá tacaíocht do sheirbhísí Gaeilge sna scoileanna Gaeltachta agus sna scoileanna Gaeilge. Lena chois sin, beidh cumas na foirne á fhorbairt i gcónaí ag an gCigireacht trí dheiseanna rialta d'fhorbairt ghairmiúil a chur ar fáil chun gur féidir scoileanna Gaeltachta agus scoileanna Gaeilge a mheas.

3.5.3 Foilseacháin na Cigireachta

Tuairiscí ar chigireachtaí i scoileanna Béarla, i mBéarla a fhoilseofar iad, agus tuairiscí nó ranna de thuairiscí ar mhúineadh na Gaeilge, i nGaeilge agus i mBéarla araon a fhoilseofar iad. I nGaeilge a fhoilseofar tuairiscí ar chigireachtaí i scoileanna Gaeilge; i gcás gach measúnaithe a rinneadh ar mhúineadh an Bhéarla i scoileanna Gaeilge ón 1 Meán Fómhair 2010 ar aghaidh, i mBéarla agus i nGaeilge araon a bheidh na tuairiscí sin.

3.6 An tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (NEPS)

Cuireann an tSeirbhís Náisiúnta Síceolaíochta Oideachais (NEPS) seirbhís síceolaíochta oideachais ar fáil do na scoileanna. Seirbhís bunaithe sna scoileanna is ea í go príomha agus féachann sí le tacú le múinteoirí agus le tuismitheoirí chun freastal ar riachtanais foghlaimeoirí sna scoileanna.

De réir gealltanais a rinneadh sa chéad scéim Ghaeilge, d'aithin NEPS cé na baill foirne a d'fhéadfadh seirbhís Ghaeilge a chur ar fáil i scoileanna Gaeltachta agus i scoileanna Gaeilge. Scaipeadh liosta na mball foirne sin ar bhaill iomlán na Seirbhíse ionas go mbeidh a fhios ag baill cé dóibh ar cheart iarratais ar sheirbhís Ghaeilge a sheoladh.

Lena chois sin, tá scrúduithe léitheoireachta agus litrithe ceaptha ag an bhForas Taighde ar Oideachas i gColáiste Phádraig, Droim Conrach, do dhaltaí aon bhliain déag agus dhá bhliain déag i scoileanna Gaeltachta. Tá an scrúdú sin ar fáil do shíceolaithe NEPS anois le húsáid sna scoileanna lena mbaineann.

I láthair na huairé tá NEPS ag bailiú uirlis/í caighdeánaithe measúnachta chun gnóthachtáil sa litearthacht a mheas i ndaltaí sna hardranganna iar-bhunscoile. Tá sin á scrúdú i bhfianaise forbairtí den chineál céanna sa Straitéis Náisiúnta Litearthachta agus Uimhearthachta agus sa Chreat nua le haghaidh na Sraithe Sóisearaí.

Seo a leanas na tréimhsí ama beartaithe:

- 2013: Déanfar forbairt na n-uirlisí scrúdaithe a choimisiúnú.
- Faoi dheireadh na bliana 2014: Beidh an scrúdú/na scrúduithe ar fáil le húsáid ag baill NEPS.

3.6.1 Foilseacháin NEPS

Cuirtear gach foilseachán NEPS ar fáil i nGaeilge agus i mBéarla agus féachtar leis an bhfoclóir agus an téarmaíocht iontu a bheith oiriúnach.

Caibidil 4: Cumas Gaeilge na Roinne a Fheabhsú

4.1 Earcaíocht & Imlonnú

I láthair na huaire, is í an tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí a earcaíonn foireann riaracháin na Roinne. Iarrthóirí a shásaíonn an tSeirbhís um Cheapacháin Phoiblí maidir lena gcumas Gaeilge, bronnar marcanna breise orthu as an inniúlacht sin. Bronntar marcanna breise as cumas sa Ghaeilge, leis, ar iarrthóirí a théann isteach i gcomórtas inmheánach ardú céime sa Roinn. Níl aon earcaíocht ar siúl i láthair na huaire, ach amháin i gcásanna eisceachtúla, de bharr an ghlanchoisc ar earcaíocht.

Níor mhiste a rá gur cailleadh cuid mhaithd'fhoireann na Roinne seo ó ceapadh an chéad scéim, de thoradh an chláir díláraithe, go príomha.

Ón uair a fógraíodh an Clár Díláraithe sa bhliain 2004 suas go dtí fógairt an ghlanchoisc ar earcaíocht, ba é nós na Roinne seo baill foirne ó ranna agus ó oifigí eile ar mhian leo dílárú go dtí Baile Átha Luain nó an Muileann gCearr a cheapadh faoin Lárshaoráid Iarratas chun áit baill foirne, a d'fhág an Roinn ar chúis ar bith, a ghabháil. Níor áiríodh cumas Gaeilge sa phróiseas sin agus mar sin ní raibh ar chumas na Roinne an líon foirne a bhfuil cumas Gaeilge acu a choimeád ar leibhéal na bliana 2005.

Rinne an Roinn suirbhé ar an fhoireann riaracháin féachaint cén leibhéal seirbhísí Gaeilge atá ar fáil faoi láthair, cén leibhéal cumais Ghaeilge atá ann chun na seirbhísí sin a chur ar fáil agus cén spéis a bheadh ag baill foirne in oiliúint sa Ghaeilge. Thaispeáin an suirbhé gur teoranta an cumas seirbhísí Gaeilge a chur ar fáil i ranna riaracháin na Roinne. De réir na bhfreagraí a fuarthas ar an suirbhé, is lú ná 1.5%⁴ líon na foirne riaracháin a dúirt go bhfuil siad inniúil sa Ghaeilge.

Chun gur féidir baill foirne a bhfuil Gaeilge mhaith acu a shannadh do na ranna sin ina mbíonn éileamh ar sheirbhís Ghaeilge, tá ceistneoir maidir le hinniúlacht sa Ghaeilge ceaptha

---

⁴ Gaeilge ar ardchaighdeán a bhí i gceist le hinniúacht sa Ghaeilge. Lena chois sin, dúirt 8.7% den foireann go raibh meánchumas Gaeilge acu.

ag an Roinn, ceistneoir a iarrtar ar gach earcach nua a líonadh isteach, is iad sin iontrálaithe nua agus baill foirne a aistríodh ó ranna nó ó oifigí eile. Cuirtear na ceistneoirí comhlánaithe i gcomhad pearsanra an iarrthóra agus cuireann an Roinn Pearsanra sonraí na gceistneoirí isteach i mbunachar sonraí le go mbeidh siad ar fáil.

Seo na bearta a dhéanfaidh an Roinn le linn scéim 2013-2016:

- Sannfar iontrálaithe nua atá inniúil sa Ghaeilge do ranna ina gcuirtear seirbhís Ghaeilge ar fáil, más féidir, ag cur riachtanais ghnó rannóige san áireamh; agus
- Baill foirne a bhfuil an inniúlacht acu chun seirbhís Ghaeilge a chur ar fáil, déanfar iad a ath-implonú i rannóga atá ag lorg teagmhálaí i láthair na huaire, más féidir, ag cur riachtanais ghnó rannóige san áireamh.

Braithfidh na bearta thuas ar bheartas ginearálta an Rialtais maidir le hearcaíocht agus le himlonnú foirne sa tseirbhís phoiblí. Ní mór a chur san áireamh go gcuireann suíomh na foirne ar thrí cinn de láithreacha difriúla .i. Baile Átha Cliath, Baile Átha Luain, agus Tulach Mhór, teorainn eile lenár gcumas baill foirne a ath-implonú.

4.2 Oiliúint & Forbairt

Geallann Aonad Oiliúna & Forbartha na Roinne (STDU) deiseanna cuí oiliúna agus forbartha, lena n-áirítear oiliúint sa Ghaeilge, a sholáthar chun príomhriachtanais ghnó na foirne a chomhlíonadh.

Le linn thréimhse na scéime deiridh, thacaigh an tAonad Oiliúna agus Forbartha (STDU) le feabhsú na hinniúlachta Gaeilge ar fud na Roinne trí:

- Feasacht ar riachtanais Acht na dTeangacha Oifigiúla a bheith ar áireamh i gcúrsaí ionduchtúcháin agus i gcúrsaí oiliúna maidir le seirbhís do chustaiméirí
- Cuideachta sheachtrach oiliúna a fhostú chun oiliúint spriocdhírthe sa Ghaeilge a chur ar fáil chun riachtanais ghnó na Roinne a chomhlíonadh. Mar chuid den chlár sin rinneadh

measúnú féachaint cén inniúlacht sa Ghaeilge a bhí ag gach oifigeach a bhí rannpháirteach.

- Cuireadh tacaíocht airgeadais ar fáil do bhaill foirne a rinne cúrsaí ina gcuid ama féin chun cur lena gcumas Gaeilge. Aisíocaíodh táillí na gcúrsaí sin leo faoi scéim aisíoc táillí na Roinne.
- Bhí cúrsaí Gaeilge de chuid Gaeleagras á gcur chun cinn ag an Roinn i gcónaí agus cuireadh oiliúint ar fáil laistigh den Roinn i gcomhar le Gaeleagras.
- Cheannaigh an tAonad cóipeanna de na cúrsaí Gaeilge 'Turas Teanga' agus 'Buntús Cainte' ar dlúthdhiosca agus ar téip agus is féidir le baill foirne iad a thógáil ar iasacht chun a gcuid Gaeilge a fheabhsú ina gcuid ama féin.

Le linn thréimhse na scéime 2013-2016, leanfaidh an Roinn den Ghaeilge a chur chun cinn trí tháillí le haghaidh cúrsaí Gaeilge aitheanta a aisíoc agus feasacht teanga a bheith ar áireamh i gcúrsaí ionduchtúcháin agus i gcúrsaí oiliúna maidir le seirbhís do chustaiméirí, mar aon leis an méid seo a leanas:

- Tacóimid le réitigh oiliúna cúí agus le réitigh a bheidh éifeachtach ó thaobh costais de sa Ghaeilge, dírithe ar riachtanais ghnó na Roinne.
- Cuirfear oiliúint spriocdhírthe ar fáil do bhaill foirne a oibríonn an uimhir theileafóin do cheisteanna Gaeilge nó a bheadh sásta í a oibriú.
- Tacófar le cúrsaí oiliúna Gaeilge a chur ar fáil, cúrsaí a bheidh dírithe ar na scileanna cúí a chur ar fáil do bhaill Chigireacht na Roinne a dhéanann measúnachtaí i scoileanna trí mheán na Gaeilge.

4.3 Seirbhísí Aistriúcháin

Leanfaidh an Roinn de chinntiú go mbíonn socruithe i bhfeidhm ionas gur féidir leis an bhfoireann seirbhís aistriúcháin go Gaeilge a fháil nuair is gá. Cuirfear treoir agus comhairle chun dáta ar an bhfoireann maidir leis na nósanna agus na cleachtais atá le cur i bhfeidhm agus aistritheoirí á bhfostú.

Caibidil 5: Monatóireacht & Athbhreithniú

Cúram de chuid na bainistíochta i rannóga líne is ea é maoirsiú a dhéanamh ar fheidhmiú na ngealltanais ina rannóga féin, agus is é an Rannán Seirbhísí Corparáideacha a dhéanfaidh an mhonatóireacht leanúnach agus an measúnú bliantúil ar fheidhmiú na Scéime. Torthaí tuarascála a rinneadh ar dhul chun cinn, cuirfear ar fáil iad don Choiste Comhairleach Bainistíochta gach bliain agus beidh an socrú tuairiscithe sin i bhfeidhm ó thús thréimhse na scéime nua.

Athbhreithneofar sa tuarascáil an dul chun cinn atá déanta i dtaca le feidhmiú na Scéime agus baileofar sonraí gach bliana ar na nithe seo a leanas:

- Minicíocht agus nádúr aon ghearáin nó aon mholta ón bpobal i dtaca leis an tslí ina gcuireann an Roinn seirbhísí Gaeilge ar fáil
- Dul chun cinn ar fheidhmiú gach ceann de na gealltanais atá leagtha amach sa Scéim
- An méid éilimh atá ar sheirbhísí Gaeilge.

Breithneoidh an Roinn aon bheart breise is gá chun an tseirbhís a fheabhsú, i bhfianaise an éilimh ar an tseirbhís, na n-acmhainní atá ar fáil agus torthaí na dtuarascálacha ar dhul chun cinn.

Beifear ag súil go gcuirfidh gach rannóg den Roinn aon fhreagracht a d'fhéadfadh a bheith uirthi faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003 agus faoi Scéim Ghaeilge na Roinne san áireamh ina phlean gnó bliantúil.

Lena chois sin, cuirfear baill foirne ar an eolas i dtaobh a gcuid freagrachtaí faoi Acht na dTeangacha Oifigiúla 2003, mar a rinneadh riamh. Tá miontreoracha ar fáil dóibh siúd a mbeadh orthu bearta áirithe a chur i bhfeidhm i dtaca leis an nGaeilge.

Seo a leanas na slite ina gcuirfear an fhoireann ar an eolas mar gheall ar a bhfreagrachtaí faoin Scéim:

- Fógraí oifige
- Cairt Cháilíochta do Chustaiméirí agus Plean Gníomhaíochta um Sheirbhís do Chustaiméirí ina Roinne
- Cuirfear ar áireamh in oiliúint ionductúcháin agus in oiliúint maidir le seirbhís do chustaiméirí gealltanais na Roinne i dtaca leis an nGaeilge.

Caibidil 6: An Scéim Chomhaontaithe a fhógairt agus a chur chun cinn

Cuirfear a bhfuil sa scéim seo, mar aon leis na gealltanais agus forálacha na scéime, in iúl don phobal ar na slite seo:

- Ar shuíomh Gréasáin na Roinne
- I gCairt Cháilíochta do Chustaiméirí agus i bPlean Gníomhaíochta um Sheirbhís do Chustaiméirí ina Roinne

Tapóidh CICE gach deis ina chaidreamh laethúil le custaiméirí chun iad a chur ar an eolas faoi na seirbhísí Gaeilge atá ar fáil ón Roinn. Seo mar a dhéanfar é:

- Cuirfear é in iúl go díreach do chustaiméirí ar shlí réamhghníomhach go bhfuil sé de rogha acu déileáil leis an Roinn i nGaeilge.
- Cuirfear fo-nótaí le treoirlínte, bileoga agus le foirmeacha iarratais áirithe le rá go bhfuil na doiciméid sin ar fáil i nGaeilge, leis
- agus déanfar tagairt i bhfoilseacháin agus i bhfógraí do sheirbhísí Gaeilge na Roinne

Tá cóip den scéim curtha ar aghaidh chuig Oifig an Choimisinéara Teanga.

Is é leagan Béarla na scéime seo an leagan bunaidh.